

УДК 94(477.83) “1916”

Л 18

Ірина ЛОЗИНСЬКА

ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА АДМІНІСТРАЦІЇ Ф.Ф. ТРЕПОВА У ГАЛИЧИНІ

У статті на основі архівних матеріалів висвітлено утворення та діяльність у Галичині влітку 1916 року російського воєнного генерал-губернаторства. Досліджено питання організації управління Галичиною, охарактеризовано основні напрями економічної діяльності російської адміністрації

Ключові слова: *Перша світова війна, воєнне генерал-губернаторство, Галичина, Росія, Австро-Угорщина, окупація.*

Постановка проблеми. На передодні 100-ї річниці початку Першої світової війни зростає увага науковців до дослідження проблематики історії України цього періоду. Необхідність усебічного наукового опрацювання різновекторних напрямів діяльності російських окупаційних органів влади Східної Галичини у 1914 – 1917 рр. зумовлена тим, що в сучасній українській і зарубіжній історіографії підхід до її висвітлення неоднозначний, а інколи – й діаметрально протилежний. Упродовж тривалого часу це питання з ідеологічних міркувань замовчувалося, часто – фальсифікувалося, що призвело до появи в історичній літературі значної кількості помилок і необґрунтованих припущень, а наявні вітчизняні дослідження певною мірою не врахували специфіку діяльності інститутів окупаційної влади Східної Галичини упродовж усього періоду війни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні науковці приділяли значну увагу історії російського окупаційного режиму Східної Галичини. Суттєвим внеском у сучасній історіографії проблеми є такі дисертаційні праці: І. Кучери [4], яка присвячена

політиці російської окупаційної адміністрації Східної Галичини у 1914 – 1917 рр., В. Кривошини [2], котрий дослідив вітчизняну історіографію Першої світової війни, І. Береста [1], що висвітлив соціальне становище населення Східної Галичини та Західної Волині у роки Першої світової війни.

Названі сучасні українські історики загалом об'єктивно відтворили картину суспільно-політичних процесів зазначеного регіону у 1914 – 1917 рр. Але найбільшого резонансу набуло дослідження першої російської присутності у Східній Галичині у 1914 – 1915 рр. Так, О. Реєнт висвітлив військові та національно-революційні процеси [8]. Історик зазначає, що “революційні події 1917 – 1921 рр. стали органічним продовженням тих процесів, які зародилися і з особливою силою виявилися в роки Першої світової війни, а тому фактично представляють з нею одне ціле” [8, 28]. Праці М. Литвина охоплюють загальну проблематику історії Першої світової війни [5]; дослідження І. Патера присвячені винятково військово-історичній проблематиці [7]; М. Кугутяк досліджує діяльність політичних партій [3]. О. Мазур у дослідженнях використовував нові маловідомі джерела, що дало змогу розкрити структуру адміністративного поділу Галичини періоду російської окупації, а також представити свою концепцію змісту та характеру імперської політики краю [6]. Частково фінансову політику окупаційної адміністрації й грошовий обіг регіону у 1914 – 1917 рр. проаналізував Р. Шуст [9]. Дослідник стверджує, що “впровадження у грошовий обіг Східної Галичини “бон” мало сприяти зменшенню дефіциту бюджету і зняти недовіру населення до російських грошових знаків” [9, 340]. Однак економічна політика адміністрації Ф. Трепова не була предметом спеціального дослідження в українській історіографії.

Мета статті. Враховуючи матеріал опублікованих праць і спираючись на широку джерельну базу, з'ясувати характер, зміст економічної діяльності російської окупаційної влади, показати діяльність воєнного генерал-губернаторства у час повторного зайняття Галичини російською армією, висвітлити зміст і специфіку його роботи.

Події на Південно-Західному фронті влітку 1916 р. призвели до того, що Східну Галичину знову зайняли російські

війська. Їх повернення на цю територію у 1916 р. не був таким “ефективним” як улітку-восени 1914 р.: уже ніхто не говорив про довгоочікуване возз’єднання єдиного народу та Русі. Усе було набагато прозаїчнішим і серйознішим. Дипломатичний чиновник російського МЗС при Ставці Верховного головнокомандувача писав із Бердичева 9 липня 1916 р. так: “Сумну картину являє зайнята нами частина Галичини, сліди боїв..., мало населення, ... хто говорить, що австрійців відвели, а хто переконує, що просто поховалися, але особисто я думаю, що населення само втікало і в той, і в інший бік. Настрій населення мені не сподобався. Від попереднього раболіпства і, нібито, симпатій, ніякого сліду, скоріше проглядається щось близьке до озлоблення і співчуття австрійцям. Дуже допомагають цьому співчуттю наші ж інженери, особливо шляхів сполучень, обманюючи і озлоблюючи населення при розрахунках за позиційні роботи”. І підсумував: “Побувавши тепер на ділянках, близьких до позицій, я переконався, що від попередньої Галичини (в першу окупацію) і сліду не залишилось” [1].

Навесні 1916 р. було вирішено повернутися до питання про способи управління Галичиною. Якщо у 1915 р. діяльність комісії з вироблення нового положення управління Галичиною мала доволі абстрактний характер і була розрахована на перспективу, то до весни 1916 р. становище стало більш визначеним.

Улітку 1916 р. військовою владою були розв’язані питання організації управління Східною Галичиною. Основні рішення належали О.О. Брусилову. Незалежно від роботи комісії щодо вироблення нового положення про управління Галичиною, ним були сформульовані основні підходи до діяльності російської влади у Галичині. О. Брусилів уважав, що завдання управління тимчасово окупованими територіями Австро-Угорщини під час війни повинно вичерпуватися заходами з організації сприяння військам і підтримкою порядку в тилу та повністю контролюватися військовою владою.

Інститутами окупаційної влади стали “Генерал-губернаторства областей Австро-Угорщини, зайнятих по праву війни”. Новий генерал-губернатор, генерал-ад’ютант Ф.Ф. Трепов, приступивши до виконання обов’язків, керувався саме цими принципами.

Проблеми, які стояли перед ним як перед генерал-губернатором, були такими ж, як і в попередній період: організація життя цивільного населення – освіта, суд, постачання продуктами (так як врожай 1915 р., в основному, загинув), попередження епідемій.

У період другої окупації Галичини росіяни займалися питаннями місцевої промисловості. Восени 1916 р. Управління Воєнного округу, контролер Воєнного генерал-губернаторства областей Австро-Угорщини, зайнятих по праву війни, від 8 вересня 1916 р. розпочали реєстрацію підприємців на зайнятій території за такою схемою:

1) які заводи і фабрики є на території повіту (міста), з детальною інформацією про їх місцеперебування;

2) повна інформація про їх устаткування;

3) які підприємства діють;

4) які з них належать: а) колишньому австрійському уряду; б) компаніям союзних держав; в) приватним особам, які відійшли з ворожими військами; г) приватним особам, що залишилися при своєму майні;

5) які з них реквізовані та для яких цілей;

6) чи є на реквізованих підприємствах запаси продукції, якщо є, то в якій кількості [II, арк. 1].

Також росіяни почали налагоджувати роботу Косівського державного соляного заводу. Російські спеціалісти розробили для заводу проект із очистки шахтного каналу від води й піску та виробництва солі. Тут створювалися запаси солі, ремонтувалося устаткування: сушильні апарати, водопровід для відкачування та закачування води, паровий котел [III, арк. 1].

Згодом Косівський солеварний завод почав працювати. Його директор Калачов отримав такий наказ: начальник інтендантської частини етапно-господарського відділу Штабу VIII армії вимагав надати із наявних запасів солі в розмірі від двох до трьох тисяч пудів корпусному інтенданту 23 армійського корпусу, полковнику Здравомислову у Вижниці. Також директору наказували залишати зі щоденно добутої солі близько 500 пудів для інтендантства VIII армії, яка мала відпускатися за нарядами керівника Інтендантської частини VIII армії. Сіль повинні були перевозити із заводу самі отримувачі. Видачу слід було проводити лише у присутності військового приймальника, котрий мав скласти

відповідний акт. Установлювалася ціна на сіль – 1 руб. 20 коп. за пуд [112, арк. 21]. Акт приймання солі складався у кількох екземплярах: один залишався на заводі, другий – забирав військовий приймальник, а третій – подавали в управління фінансових справ при Генерал-губернаторстві. Розрахунок проводило управління на основі означених актів [III, арк. 21].

Об'єм солі не задовольняв російську адміністрацію, тому воєнне відомство наказало зменшити видачу солі магістратам Косова і Городенки: у Косів – половину призначеної норми, Городенку – не більше 100 пудів щотижня. Що ж до видачі солі начальникам повітів, то вона мала проводитися згідно з наперед визначеною нормою [III, арк. 21 зв.].

Інформація директора Косівського соляного заводу щодо заготівлі необхідних для підприємства дров дає підстави ствердити, що на заводі діяли три парові котли. Дровами для опалення були забезпечені житлові та службові приміщення підприємства. У грудні 1916 р. було вироблено план із забезпечення підприємства паливом терміном на шість місяців [III, арк. 21].

Дії дирекції заводу інколи викликали нарікання з боку військових інтендантських служб. Так, завідувач інтендантської частини Етапно-господарського відділу при VIII армії повідомляв директора, що 1 грудня 1916 р. ним було відмовлено коменданту 17-го етапу Сторожинці у видачі солі за гроші, бо її надали магістрату. У записці зазначалося, що в майбутньому потрібно передусім надавати сіль військовим частинам, не надаючи перевагу магістратам [III, арк. 23].

Управління фінансових справ Воєнного генерал-губернаторства областей Австро-Угорщини, зайнятих по праву війни, регулярно проводило перевірку фінансово-господарської діяльності Косівського соляного заводу. Ревізор констатували різні порушення та зловживання, а саме: відсутність розписки сторожа Йосифа Красовського, що за період з 20 жовтня до 1 листопада йому виплатили 5 руб. зарплати; відсутність документів, які підтверджували отримання зарплати робітниками, які здійснювали ремонт з 22 до 27 жовтня 1916 р.; численні порушення виявили на заводі щодо продажі солі (магістрату Косова за службовими документами надано 2000 “топок” солі, а

фактично – 1920; завідувачу Джурівськими буровугільними копальнями за документами – 300 “топок”, а фактично – 288; неправильно проведена безоплатну видачу (більше, ніж 20 “топок”) солі працівником заводу [III, арк. 134]. (Ревізії склалися з жовтня 1916 – до квітня 1917 р.).

У листопаді 1916 р. фінансове управління знову здійснило перевірку на соляному заводі, яка виявила аналогічні до попередньої перевірки зловживання. У звіті в. о. помічник Начальника управління пише: у відомості про видачу заробітної плати майстрам і сторожам за першу половину листопада 1916 р. немає підпису сторожа Стефана Джуранюка про отримання 12 руб. 50 коп. зарплати; про недоотримання зарплати Пантелеймоном Ткачуком, який перевозив дрова з Уторопського лісу, а також аналогічний непідтверджений документ про отримання грошей Софрона Дутки та Дмитра Бондарука; у розписці Василя Янчика від 10 листопада 1916 р. також немає підпису про отримання ним 5 руб. зарплати; відсутність відповідних документів про сплату 250 руб. за доставку дров; не оформлені належним чином документи про використання палива на парових котлах та ін. [III, арк. 135 – 136 зв.].

Ще одним підприємством, роботу якого частково вдалося налагодити росіянам, був Печеніжинський нафтопереробний завод. У листопаді 1916 р. для постачання заводу битківської нафти були облаштовані три цистерни на залізничних платформах [IV, арк. 1]. Окрім залізничних платформ, нафту також перевозили підводами [IV, арк. 1].

Росіяни у 1916 р. також відновили роботу Джурівських буровугільних копалень. Фінансове управління областей Австро-Угорщини, зайнятих по праву війни, пропонувало завідувачеві цими копальнями п. Калачеву з 1 липня 1917 р. підняти ціну за вугілля до 50 коп. за пуд, а крім того, брати додаткову плату за доставку вугілля на станцію “Відіново” як особливу шляхову плату в розмірі 3 коп. за пуд [V, арк. 219]. Загальна сума прибутку за продане вугілля у червні 1917 р. складала лише 1 500 руб. [V, арк. 249].

У період другої окупації Галичини особливого значення надавалося і роботі залізничного транспорту. На усій території генерал-губернаторства були призначені коменданти залізничних

станцій. До їх функцій, окрім питань, пов'язаних із залізничним рухом, входило також розвантаження вантажів, гужових валок. Наприклад, комендант станції Городенка безпосередньо співпрацював зі штабом 44-го армійського корпусу [VI, арк. 45].

Ще одним напрямом господарської діяльності став збір металу. До Городенківського повітового управління у жовтні 1916 р. було скеровано циркуляр про збір металу на території повіту. Згідно з ним, до головного начальника постачання армій Південно-Західного фронту надходять повідомлення про те, що організація, яка займається збором металу в Галичині, не обмежується збором покинутих на полях боїв предметів військового спорядження, зброї й лому металів, а збирає також по мастках плуги, борони, розбирає майже цілі заводи та вивозить сільськогосподарські машини [VII, арк. 13]. Керівництво генерал-губернаторства пояснювало місцевій владі, що такі дії потрібно припинити й сільськогосподарське устаткування, машини, обладнання заводів і самі будинки мають бути збережені. Метал слід збирати, обмежуючись лише покинутими військовими предметами, бойовими залишками, ломом металів від снарядів й укріплень [VII, арк. 13 зв.].

На початку грудня 1916 р. генерал-губернаторство видало спеціальний циркуляр начальника повітів і поліцмейстерам у зв'язку з тим, що окремі організації, не маючи на те жодного права та відповідних доручень від влади, розбирають машини на заводах, що збереглися, вивозять їх; це стосується й залишених сільськогосподарських машин. У деяких випадках вивозять і меблі, інші речі – під приводом того, що вони будуть використані для облаштування інших приміщень на нових місцях.

Окремі начальники повітів не тільки не перешкоджали таким діям, а, навпаки, навіть цьому сприяли, надаючи для перевезень підводи [VIII, арк. 1].

У циркулярі зазначалося, що начальники повітів та інші чиновники повинні розуміти необхідність збереження майна. Ним можна користуватися лише з відома влади [VIII, арк. 1 зв.].

У листопаді 1916 р. російське командування здійснило певні заходи із відшкодування збитків, завданих воєнними діями. Йшлося про створення відповідних комісій. Згідно з наказом, арміям Південно-Західного фронту від 10 листопада

1916 р., були створені Волинська військова комісія з центром у Житомирі на район Волинської губернії, Подільська військова комісія в м. Кам'янець-Подільський на район Подільської та Київської губерній (включала фактично усе Правобережжя); Бессарабська комісія; Тернопільська військова комісія, що включала район, зайнятий по праву війни в Австро-Угорщині, за винятком Чернівецької губернії; Чернівецька військова комісія в м. Чернівці, котра включала Чернівецьку губернію (а також Городенківський, Снятинський, Косівський, Печеніжинський повіти Галичини); території в Румунії, де були російські війська [VII, арк. 22].

Тернопільська військова комісія формувалася за розпорядженням командувача VII армією, за згодою генерал-губернатора Австро-Угорщини [VII, арк. 22].

У заявах і скаргах жителів Городенківського повіту (12 квітня 1917 р. – 18 липня 1918 р.) йшлося про завдані їм російськими військами збитки. Тернопільський і Чернівецький генерал-губернатори створили спеціальну комісію, яка мала розглядати такі скарги [VII, арк. 1]. Ця інформація була зосереджена в начальника Городенківського повіту. Членами комісії мали бути також представники від місцевого самоуправління (по одному від бурмістрів і війтів); місцевого населення (по одному від поміщиків і селян), які призначалися Тернопільським воєнним генерал-губернатором. Водночас до комісії входили представники від воєнного відомства (бажано юрист) і польового командування, які призначалися командуванням армій [VII, арк. 3].

На комісію покладалося зобов'язання оцінити збитки і втрати, нанесені діями військових частин, установ, окремих військових чинів, які діяли незаконно чи з власної ініціативи, чи за вказівкою військових чинів. Комісія повинна була проводити засідання в міру надходження справ, при цьому обов'язково мала повідомляти про засідання начальника Штабу армії. Йшлося про обов'язкову присутність на засіданні представника військового відомства та польового командування. Фактично комісія діяла в такому широкому представництві, як заявлялося спочатку: засідання комісії вважалися правочинними, коли в ній брали участь голова і три члени (обов'язковим було лише представництво двох сторін – військового відомства та польового

командування [IX, арк. 3 зв.]. Неявка інших членів комісії та потерпілого не були обов'язковою умовою, але у справі слід було вказати, що всі члени були повідомлені про засідання.

Російська влада виробила схему подачі скарг повітовому начальнику або Тернопільському генерал-губернатору (при цьому оплата гербового збору не проводилася). Коли комісія розглядала економічні, господарські, юридичні питання, де необхідними були спеціальні знання, то їй дозволялося запросити спеціаліста-консультанта. Це мала бути особа, яка перебувала на державній службі [IX, арк. 3 зв.].

В інструкції з діяльності комісії досить детально вказувалося на необхідність точної інформації про час і місце злочину, суть його характеру, військову частину, установу, осіб, які спричинили шкоду. Комісія також подавала розмір шкоди за місцевими цінами та ін. [IX, арк. 3 зв.]

Діяльність комісії мала водночас таємний характер, а інформація про заподіяні шкоди та інші злочини надходила до канцелярії начальника Штабу армії, де й створювалися узагальнені документи по всьому Південно-Західному фронту [IX, арк. 4].

Установлювалися правила, за якими мало здійснюватися відшкодування за рахунок російської казни: реквізиції предметів у воєнних цілях військовими або цивільними чиновниками; відшкодування населенню за “наряди” на виробничу працю та працю, викликану військовими обставинами; знищення хлібних посівів і трав; знищення усіх видів майна тощо. [VII, арк. 23].

Для проведення відшкодування створювався Головний комітет у справах розрахунків за реквізоване чи знищене за розпорядженням властей майно та Ліквідаційна комісія. Ліквідаційна комісія мала входити у відносини з місцевими особами для отримання відповідних матеріалів; викликати свідків і спеціалістів з окремих питань, які підлягали розгляду; проводити місцеві розслідування; доручати поліції проводити допити свідків і потерпілих осіб.

Окремим положенням створювалася оцінна комісія. За розпорядженням генерал-губернатора діяла виїзна оцінна комісія, яка повинна була проводити аналіз на місці [VII, арк. 27]. До її складу входили як місцеві керівники, так і, передусім, спеціалісти з питань, що розглядалися.

Спеціальним положенням створювалися також Реквізиційні комісії. Чисельність представників визначалася начальником воєнного округу за поданням губернатора [VII, арк. 28].

Найбільше скарг надходило у зв'язку зі збитками, нанесеними військовими посівам і сільськогосподарським угіддям, пограбуванням окремих маєтків, наприклад, маєтку Станіслава Червінського. Йому належало 313 моргів землі, з яких посіви склали 170 моргів – та урожай взагалі не збирався, тому що тут проходили бойові дії – село Семаківці Городенківського повіту розташоване поблизу Дністра [X, арк. 1]. Лист-просьбу про відшкодування підписав місцевий вїйт.

Священик Теофіль Глібовицький звернувся до Коломийської повітової оцінної комісії зі заявою про завдання йому збитків солдатами 186 полку (відділ саперів). Протягом листопада 1916 – січня 1917 р. солдати були розквартировані в селі Павдики Коломийського повіту у місцевій двокласній школі. Шкоду, заподіяну солдатами, священик описав у деталях, а саме – знищено: паркан – 250 метрів; пліт – 102 метри; виходок; стайня (цілком розібрана), криниця, замки, веранда, вікна і шпон до вікон, 3 дверей, замки від дверей, ринви, 20 лавок тощо [XI, арк. 1]. Скаргу подання складено досить професійно, бо з кожного пункту визначено суму втрат у рублях (загальна сума становить 4 433 руб.) [XI, арк. 1]. Ще однією особливістю цього документа була наявність свідків – місцевих мешканців Андрія Червінського, Якіма Чорненького, Михайла Димида, Онуфрія Полюка [XI, арк. 1зв.].

Крім того Т. Глібовицький зазначав, що комісаріат тимчасового уряду може провести розслідування на місці, аби переконатися у здійснених солдатами збитках. Скаргу було подано 26 червня 1917 р. [XI, арк. 1 зв.].

Свідченням низької військової дисципліни російської армії стало вбивство 2 січня 1917 р. у Коломиї сторожа цегельного заводу Костянтина Струмецького та його дружини Анастасії. З інформації судового виконавця, поданої начальнику Печеніжинського повіту, видно, що злочин здійснили військові з метою пограбування [XII, арк. 7].

У липні 1916 р. відділення контррозвідки штабу IX армії дало вказівки про затримання австрійських “ландитурмістів”

(військовозобов'язаних) і обов'язкове виселення їх углиб Росії [XIII, арк. 1].

Окремі військовополонені австрійської армії, напевне, не відправлялися вглиб Росії, а використовувалися на армійських роботах. Скажімо, військовополонений Роман Бойчинюк (у документі зазначено – русин) працював санітаром у 162 польовому запасному шпиталі (розташованому в районі військ Волочиського та Підволочиського гарнізонів), але зі шпиталю втік. Його пошуки велися у Коломийському повіті, де він, ймовірно, мав би з'явитися [XIV, арк. 2] (листопад – грудень 1916 р.).

У січні 1917 р. російська влада дала вказівки щодо роботи Комісії про перегляд стану військовозобов'язаних на зайнятій території. Усі юнаки, які досягли призовного віку, ділилися на дві категорії: особи, які при досягненні відповідного віку підпадали під висилку вглиб Росії, та ті, які добровільно з'явилися до повітових комісаріатів й не мали зв'язку з австрійською владою. Вони могли бути залишені на місцях і використовуватися на роботах, які проводили росіяни на місцях [XV, арк. 20].

4 січня 1917 р. Воєнний генерал-губернатор областей Австро-Угорщини, зайнятих по праву війни, видав наказ, згідно з яким урядників та війтів зобов'язували інформувати полкове керівництво, воєнні шпиталі чи просто громадські організації про появу хворіб із метою запобігти епідеміям і поширюваності захворюваності [VIII, арк. 10].

Початок 1917 року викликав зміни в Російській державі та на фронті. Вони стали відчутними і на захоплених російськими військами територіях.

Тимчасовий комітет членів Державної Думи, зазначалося у наказі Воєнного генерал-губернатора, який узяв владу у свої руки, буде працювати для створення нормальних умов життя й управління в столиці, запрошує Діючу армію та Флот зберігати повний спокій і жити з упевненістю, що загальна справа боротьби проти зовнішнього ворога ні на хвилину не буде припинена або послаблена [XVI, арк. 9]. З таким наказом звернувся начальник штабу Воєнного генерал-губернатора областей Австро-Угорщини, зайнятих по праву війни, Палібін.

У серпні 1916 р. начальники повітів отримали вказівки, що австрійські військові ще минулого року створили воєнний фонд

для закупівлі різних продуктів і матеріалів. Зібрані засоби дали змогу провести ці закупівлі у широких масштабах, і невдовзі утворилася ціла мережа складів, із яких продукти видавалися у відділення, створені для продажу продукції цивільному населенню. З приходом російських військ австрійці намагалися ці продукти вивезти, однак це не завжди їм удавалося. Таким чином, частина продуктів була знищена, а частина прихована. До приховування продуктів були причетні магістрати або просто довірені особи. Перші могли стверджувати, що продукти придбані за міські засоби, другі – віддали їх узагалі у вільну продажу.

Начальників повітів зобов'язали провести відповідне розслідування для того, щоб виявити продуктові склади, конфіскувати їх і передати у фонд Російської держави [XIII, арк. 8 – 8 зв.].

Російська влада намагалася на окупованій території взяти під свій контроль залишені на складах продукти. Для цього навіть було вироблено “Порядок проведення оцінки товарів і продуктів, які знаходяться у залишених магазинах”. Для проведення оцінки створювалася комісія, до якої входили: 1) чиновник місцевої поліції; 2) один або кілька представників магістрату за призначенням; 3) призначені за вибором від магістрату спеціалісти – від одного до трьох; представники торгівців, запрошені магістратом. Оцінка товарів повинна була здійснюватися на основі відповідних оцінних документів, якщо такі взагалі будуть. У разі відсутності таких документів, комісія повинна була провести власну оцінку [VII, арк. 23].

У січні 1917 р. урядникам дільниць було надіслано розпорядження про збір інформації в кожному селі зокрема, про кількість наявної в населення великої рогатої худоби, інших тварин у господарстві, а також запасів сіна і соломи [XII, арк. 8].

У наказі уряднику першої дільниці Печеніжинського повіту Савельєву зазначалося, що ці дані для більшої успішності потрібно збирати за допомогою вїттів, однак необхідно слідкувати за тим, щоб місцеві жителі не приховали дійсної інформації про господарський стан села [XII, арк. 110].

На початку 1917 р. забезпечення російської армії продуктами харчування погіршилося, а тому вирішено було з ініціативи генерал-губернаторства проводити їх закупівлю у населення.

Начальникам повітів і поліцмейстерам уповноважений міністерства землеробства із закупівель для армії в областях Австро-Угорщини, зайнятих за правом війни, повідомив, що такі закупівлі будуть здійснюватися на базарах. Ішлося передусім про велику рогату худобу і свиней. Для цієї мети навіть був відряджений агроном Н.В. Штепан, який був уповноважений Головнокомандувачем арміями Південно-Західного фронту. Ці закупівлі мали здійснюватися згідно з положенням про реквізиції від 24 жовтня 1916 р. з пониженням ціни на 15% від установлених. На місцях начальники повітів повинні були сприяти діяльності закупівельникам [XVII, арк. 1].

Здійснювалися й іншого характеру роботи. Наприклад, урядником Печеніжинського повіту була дана вказівка провести інвентаризацію квартир (січень 1917) із тим, щоби там розмішувати поліцейських чиновників й інших урядників. Квартири мали використовуватися для проживання офіцерів та інших військових [XII, арк. 16].

Висновки. Упродовж липня 1916 – лютого 1917 рр. інститути окупаційної влади Галичини діяли під назвою “Генерал-губернаторства областей Австро-Угорщини, зайнятих по праву війни” на чолі з Ф.Ф. Треповим, політика якого цілковито була спрямована на забезпечення потреб російської армії та фронту. Доведено, що в умовах військового часу російська окупаційна влада в галузі соціально-економічної політики намагалася стабілізувати ситуацію в сільському господарстві, промисловості, транспортній, продовольчій, фінансовій та інших сферах. Проте внаслідок поразок російської армії у 1915 р. регіон зазнав численних реквізицій матеріальних цінностей, руйнувань важливих промислових об’єктів, масовим явищем стало біженство та виселення.

Перспективним напрямом дослідження цієї проблеми є вивчення діяльності російської влади у містах Галичини зазначеного періоду.

Джерела та література

- I. Архів зовнішньої політики Російської імперії (м. Москва, Російська Федерація). – Ф. 135. – Оп. 474. – Спр. 191. – Арк. 47 – 47 зв.
- II. ДАІФО – Ф. 15. – Оп. 1. – Спр. 35.

- III. ДАІФО. – Ф. 615. – Оп. 1. – Спр. 1.
- IV. ДАІФО. – Ф. 608. – Оп. 1. – Спр. 1.
- V. ДАІФО. – Ф. 611. – Оп. 1. – Спр. 1.
- VI. ДАІФО. – Ф. 618. – Оп. 1. – Спр. 1.
- VII. ДАІФО. – Ф. 15. – Оп. 1. – Спр. 2.
- VIII. ДАІФО. – Ф. 612. – Оп. 1. – Спр. 1.
- IX. ДАІФО. – Ф. 15. – Оп. 1. – Спр. 48.
- X. ДАІФО. – Ф. 15. – Оп. 1. – Спр. 11.
- XI. ДАІФО. – Ф. 607. – Оп. 1. – Спр. 17.
- XII. ДАІФО. – Ф. 617. – Оп. 1. – Спр. 1.
- XIII. ДАІФО. – Ф. 62. – Оп. 1. – Спр. 1.
- XIV. ДАІФО. – Ф. 603. – Оп. 1. – Спр. 1.
- XV. ДАІФО. – Ф. 12. – Оп. 1. – Спр. 163.
- XVI. ДАІФО. – Ф. 609. – Оп. 1. – Спр. 5.
- XVII. ДАІФО. – Ф. 616. – Оп. 1. – Спр. 1.

1. Берест І.Р. Соціальне становище населення Східної Галичини та Західної Волині в роки Першої світової війни автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 07.00.01 “Історія України” / І. Берест. – Львів, – 2009. – 20 с.

2. Кривошина Б.М. Україна в Першій світовій війні: вітчизняна історіографія : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 07.00.01 “Історія України” / Б.М. Кривошина. – Львів, 2004. – 20 с.

3. Кугутяк М. Радикальна партія в Східній Галичині / М. Кугутяк // Український історичний журнал. – 1990. – № 10. – С. 55 – 63.

4. Кучера І.В. Політика російської окупаційної адміністрації в Східній Галичині у 1914 – 1917 рр. : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 07.00.01 “Історія України” / І.В. Кучера. – Чернівці, 2005. – 20 с.

5. Литвин М. Україна у Першій світовій війні: сучасна російська історіографія проблеми / М. Литвин // Військово-науковий вісник. – Вип. 7. – 2005. – С. 151 – 159.

6. Мазур О. Наслідки війни для села Східної Галичини / О. Мазур // Перша світова війна і слов'янські народи. Матеріали Міжнародної наукової конференції (14 – 15 травня 1998 р.). – К., 1998. – С. 101 – 108.

7. Патер І.Г. Статус окупованих територій Галичини і Буковини в 1914 – 1917 рр. / І.Г. Патер // Історія державної служби в Україні : у 5 т. Т. 1. – К., 2009. – С. 379 – 409.

8. Реєнт О., Янишин Б. Україна в період першої світової війни: історіографічний аналіз / О. Реєнт, Б. Янишин // Український історичний журнал. – № 4. – 2004. – С. 3 – 31.

9. Шуст Р. Грошові знаки Львова 1914 – 1918 рр. / Р. Шуст // Львів. Історичні нариси. – Львів, 1996. – С. 327 – 348.

Лозинская Ирина. Экономическая политика администрации Ф.Ф. Трепова в Галичине. В статье на основе архивных материалов освещается образование и деятельность в Галичине летом в 1916 году русского военного генерал-губернатора. Исследован вопрос организации управления Галичиной, охарактеризованы основные направления деятельности русской администрации.

Ключевые слова: Первая мировая война, военное генерал-губернаторство, Галичина, Россия, Австро-Венгрия, оккупация.

Lozynska Iryna. Economic policy of F.F. Trepov's administration in Galicia. In the article, on the basis of the archived materials, education and activity of the Russian military governor general in Galicia in summer in 1916 have been elucidated. The issue of management organization in Galicia has been investigated, basic directions of activity of Russian administration have been described.

Key words: World War I, military governor general, Galina, Russia, Austria-Hungary, occupation.